

הגדת החירות לגדיא ולטליה

פסח תשע"ח - 2018

כורכום

הוצאת

קדוש

יושבים מסובין מסביב לשולחן הסדר וקוראים את ההגדה של פסח. קצת ארמית לא ברורה והרבה עברית, לא הרבה יותר ברורה. אז כולנו יודעים שהיינו עבדים, יצאנו ממצרים, אכלנו מצות ובדרך המצרים חטפו כמה מכות – אבל מה זה באמת אומר לגבינו? למה אנחנו צריכים לקרוא על זה מדי שנה?

אנו לומדים את העבר וזוכרים אותו כדי שנוכל ללמוד ממנו לגבי ההווה ולגבי העתיד – ללמוד לא לחזור על שגיאות העבר וללמוד לשחזר את הישגי העבר. אז מה באמת אפשר ללמוד מיציאת מצרים?

המסר העיקרי של חג הפסח הוא השמירה על החירות וההתנגדות לשעבוד. במשך שנים נקשרה כמיהה זו לשאיפה לעצמאות ולחזרה למולדת. רבים משלבים בסדר פסח את סיפורי "יציאת מצרים" האישיים שלהם כמו העלייה לארץ או ההישרדות בשואה.

אבל לא מדובר רק בחירות האישית שלנו. חובה עלינו לשאוף ולסייע גם לחירותם של אחרים וכמובן שלא להיות בעצמנו נוגשים ומשעבדים. בימינו קיימות קבוצות רבות, שעדיין אינן בנות חורין ומחכות ליציאת מצרים שלהם. בהגדה זו אנו נתמקד בקבוצה הגדולה ביותר והמדוכאת ביותר – בעלי-החיים. עשרות מיליארדים של בעלי-חיים מיוסרים ונטבחים מדי שנה לשם סיפוק תאוות האדם. לא רק החיות משועבדות. בני אדם משעבדים עצמם למזון משחית מוסרית ומזיק בריאותית ומשעבדים את החלשים בחברה, לרעב. אנו משעבדים גם את הדורות הבאים ומחסלים את משאבי כדור הארץ.

בחג החירות נציין את מאבקנו לחירותם של כל בעלי החיים. נחגוג את ההתקדמות הרבה שכבר נעשתה ונקבל ממנה השראה, כדי להמשיך ולפעול עד שכולם יצאו לחירות.

כוס ראשונה: **ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן.**

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה.

שונה רב פוס היין בהסבה.

ורחם

(ניתן לשטוף ידיים לקראת הארוחה)

כרפס

הכרפס הוא ירק המסמל את האביב ושפע המזון שהתברכה בו הארץ. הכרפס משמש גם כמתאבן לקראת הארוחה הגדולה. נוהגים לאכול סוגים שונים של ירק כמו סלרי, פטרוזיליה, צנון, צנונית או תפוחי אדמה. את הכרפס נוהגים לטבול במי מלח. את הכרפס אוכלים פעמיים בסדר, זכר לעבר ולעתיד – העבר בגן עדן, כשהאדם אכל את המזון הצמחי שקיבל מאלוהים והעתיד כשבני האדם יחיו בשלום עם שאר יושבי כדור הארץ ויחיו שוב על תנובת הארץ.

טובלין כרפס פחות מכזית במי מלח, ומברכין.

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, בורא פרי האדמה.

הכרפס מסמל את פרי האדמה – שפע המזון שנתברכה בו הארץ. את הכרפס טובלים במי מלח, זכר לדמעות בני ישראל שעבדו בפרך. ניתן לראות בכך גם תזכורת לעמל עובדי האדמה, הזורעים בדמעה. רבי ג'יי מרקוס רואה את הקשר בין סימן זה ה"כרפס", לסימן הבא, "יחץ". הכרפס מציין את ההסתפקות בפרי האדמה ואילו ה"יחץ", חלוקת המצה לשני חלקים, מסמל את השיתוף עם הזולת. מזון צמחי חסכוני במשאבי קרקע ומים ולכן טבעונים מסתפקים במשאבי טבע מועטים וחולקים אותם עם כלל תושבי הארץ, כיום ובדורות הבאים.

הכרפס הוא המתאבן של פסח. נגיש עכשיו סלטים מפרי האדמה ובמקביל, נמשיך בקריאת ההגדה.

יחזן

עורך הסדר יבצע את המצה האמצעית לשתיים ומצפין את החצי הגדול לאפיקומן.

מגיד

מגלה את המצות מגביה את הקערה ושרים:

הָא לַחֲמַא עֲנִיָא דִּי אָכְלוּ אֲבֵהֲתָנָא בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם.

כָּל דְכָפִין יִיתִי וַיִּיכַל, כָּל דְצָרִיד יִיתִי וַיִּפְסַח.

הַשְׁתָּא הָכָא, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל.

הַשְׁתָּא עֲבָדִי, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּנֵי חוּרִין.

זה לחם העוני שאכלו אבותינו בארץ מצרים. כל רעב שיבוא ויאכל, כל נצרך שיבוא ויפסח.

בקטע זה אנו קוראים לעניים לחלוק איתנו את מזוננו. הדרך היפה להוציא זאת לפועל הינה מעבר למזון צמחי. גידול פרה או תרנגולת דורש מזון צמחי רב המשמש להאכלתן. אם נגדל ישירות מזון צמחי לאדם, ניתן יהיה להאכיל אנשים רבים בעזרת אותם משאבי כסף, קרקע ומים הדרושים היום להאכלת אדם בודד במזון מהחי. אנשים רבים ברחבי העולם סובלים מרעב, מכיוון שבמקום לגדל עבורם מזון, מגדלים מזון עבור החיות שאוכלים בעולם השבע.

בחג הפסח נזכור את רעבי העולם, נחלוק איתם את משאבי כדור הארץ ובעזרת הצמחונות נאבק ברעב, למען נהיה כולנו בשנה הבאה בני חורין.

מסיר הקערה מעל השלחן. מוזגין כוס שני נכאו הבן או אחד מן המסבים שואל:

מה נשפנה הלילה הזה מכל הלילות?

שִׁבְכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין תָּמִיד וּמִצָּה, הַלֵּילָה הַזֶּה - כּוֹלֵנוּ מִצָּה!

שִׁבְכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין שְׂאֵר יְרֻקוֹת, - הַלֵּילָה הַזֶּה מְרוּר!

שִׁבְכָל הַלֵּילוֹת אֵין אָנוּ מְטַבֵּילִין אֶפִּילוּ פֶּעַם אַחַת, - הַלֵּילָה הַזֶּה שְׁתֵּי פְּעָמִים!

שִׁבְכָל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין בֵּין יוֹשְׁבֵינוּ וּבֵין מְסֻבֵינוּ, - הַלֵּילָה הַזֶּה כָּלְנוּ מְסֻבִין!

מניח את הקערה על השלחן. המצות תהיינה מגולות בשעת אמירת ההגדה.

עבדים היינו

עתה בני חורין, בני חורין
עתה, עתה בני חורין

עבדים היינו, היינו
עבדים היינו

מחר בני חורין, בני חורין
מחר, מחר בני חורין

בעלי חיים עבדים, עדיין
בעלי חיים עבדים

עבדים היינו לפרעה במצרים ועתה בני חורין.
ואילו לא הוציא הקדוש-ברוך-הוא את אבותינו
ממצרים, הרי אנו ובנינו ובני-בנינו משועבדים היינו
לפרעה במצרים.

לפיכך, עלינו לזכור כי עבדים היינו ובני חורין אנו, אבל יצורים אחרים
עודם משועבדים. כל עוד לא נעלמה העבדות מעל פני האדמה, מצווה
עלינו לפעול למען שחרור כל בעלי-החיים מעבדות לחרות וכל המרבה
לפעול למען שחרור בעלי-החיים הרי זה משובח.

מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו
מסבין בבני ברק, והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה עד שבאו תלמידיהם
ואמרו להם: רבותינו, הגיע זמן קריאת שמע של שחרית.

אמר אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים
בלילות עד שדרשה בן זומא: שנתאמר,

למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך

ימי חייך - הימים, כל ימי חייך - הלילות. ותכמים אומרים: ימי חייך - העולם הזה, כל
ימי חייך - להביא לימות המשיח.

על פי הרב קוק, ב"חזון הצמחונות והשלום", בימות המשיח יאכלו כולם מזון מהצומח. אם נלמד ממסירותם של
המסובין בבני ברק התלמודית ונתמסר אנו להגשמת חירותם של בעלי החיים, נקרב את הגאולה שבה כולם יהיו
חופשיים.

ברוך המקום, ברוך הוא. ברוך שנתן תורה לעמו ישראל, ברוך הוא. כנגד ארבעה בנים דברה תורה. אחד חכם, ואחד רשע, ואחד תם, ואחד שאינו יודע לשאול.

חכם מה הוא אומר? מה העדות והחקים והמשפטים אשר צנה יי אלהינו אתכם? ואף אתה אומר לו פה לכות הפסח: אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן.

רשע מה הוא אומר? מה העבדה הזאת לכם? לך - ולא לו. ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל פפר בעקר. ואף אתה הקהה את שניו ואמר לו: בעבור זה עשה יי לי בצאתי ממצרים. לי - ולא לו. אילו היה שם, לא היה נגאל.

תם מה הוא אומר? מה זאת? ואמרת אליו: בחזק יד הוציאנו יי ממצרים, מפית עבדים.

ושאינו יודע לשאול – אף פתח לו, שנתמר: והגדת לבנך ביום ההוא לאמר, בעבור זה עשה יי לי בצאתי ממצרים.

ארבעת הבנים מייצגים שלבים שונים בלימוד ובקבלת הדברים. ניתן ללמוד מכך גם לגבי הסברה בנושאים אחרים, כולל זכויות בעלי חיים, טבעונות וסביבה.

בשלב הראשון, "שאינו יודע לשאול", האדם אינו יודע כלל שיש בעיה. הוא לא שמע מעולם על יציאת מצרים, על טבעונות, על הפגיעה בבעלי חיים במשקים או על התחממות כדור הארץ. כאן אנחנו צריכים לפתוח בשיחה ולספר על הנושא.

בשלב השני, האדם כבר שמע משהו, אבל לא יודע בדיוק במה מדובר. הוא שמע שהייתה יציאת מצרים, רואה אנשים שעוברים לטבעונות או ממחזרים, אבל לא ממש מבין למה. זה יכול להראות לו מוזר, שונה או מצחיק, כי זה שונה מהמציאות שאליה הוא רגיל. זהו התם ששואל: "מה זאת?" וזה הזמן להרחיב ולהסביר על הנושא.

בשלב השלישי, האדם כבר מבין את הנושא וזה מעורר בו אי נוחות. לא קל לקבל שינוי בהבנה ובמעשים הנובעים מהם ולכן יש לפעמים נטייה להתנגד לאותה הבנה, כדי להגן על הנוחות בהרגלים הקיימים. זהו ה"רשע". הוא מבין את הדברים, אבל נאבק בהם: "מה העבודה הזאת לכם". אחת הדרכים הנפוצות להתחמק מהנושא, היא לראות בו כשייך לאנשים אחרים. "זה עניין של אבותינו במצרים ולא שלי". "זה עניין של המתעללים בתעשייה ולא של מי שקונה מהם". הוא לא באמת רשע, אלא דווקא אדם שמתחיל להבין ולקבל ומתקשה בכך. לכן צריך להושיט לו יד ולהסביר לו, מדוע זה כן קשור אליו. אם אבותינו לא היו יוצאים ממצרים, גם הוא עדיין היה עבד. אם אנשים לא יקנו בשר, לא יפגעו בבעלי חיים כדי לייצרו.

בשלב הרביעי, אדם מתגבר על החששות, מחליט לשמוע ולקבל ולנו נשאר לסייע לו בכך. זהו החכם ששואל: "מה העדות והחקים והמשפטים" או "איך עוברים לטבעונות?". כאן הגיע השלב לפרט ולסייע ביישום. לספר לו את החוקים שקיבלנו בעקבות יציאת מצרים או לספר לו מה אפשר לאכול בתור טבעוני ולהפנותו לאתגר 22+. <http://bit.ly/AjEt22>

ארבעת השלבים מתומצתים היטב באמרה שנוהגים לייחס למהאטמה גנדי:

בהתחלה הם מתעלמים ממך

אחר כך הם צוחקים עליך

אחרי זה נלחמים בך

ואז אתה מנצח

וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ!

שְׁלֹא אֶחָד בְּלֶבֶד עָמַד עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ,

אֶלָּא שְׁבָכָל דּוֹר וְדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ,

וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילֵנוּ מֵיָדָם.

נִיחַם הַכּוֹס מִיָּדוֹ וַיְגַלֶּה אֶת הַמְצוֹת.

בכל דור ודור עומדים אנו לכולתנו - אילו האכילנו את המן ולא דרשנו את השליו

בצאת ישראל ממצרים, קיבלו את המן לאכול. והמן כורע-גד הוא ועינו כעין הברדולח, טעמו כצפיחית בדבש, דבש התמרים.

אך יצר הרע גבר. והאספסוף אשר בקרבו התאוה וישוּבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכילנו בשר, זכרנו את הדגה אשר אכלנו במצרים. ויחר אף ה' מאד ובעיני משה רע.

כאן באה תגובה מפתיעה: ונתן ה' לכם בשר ואכלתם. לא יום אחד תאכלון ולא יומיים ולא חמישה ימים ולא עשרה ימים ולא עשרים יום. עד חודש ימים.

כך יעשה, עד אשר יצא מאפכם והיה לכם לזרא יען כי מאסתם את ה' אשר בקרבכם.

בני ישראל חטאו בכך שביקשו לאכול בשר, בניגוד לרוח ה' בקרבם שציוותה על אכילת מזון צמחי. חטא אכילת הבשר הופך להיות גם העונש:

הבשר עודנו בשיניהם טרם יכרת ואף ה' חרה בעם ויך ה' בעם מכה רבה מאד. ויקרא את שם המקום ההוא קברות התאוה, כי שם קברו את העם המתאוים.

בבריאת העולם ניתן לאדם מזון צמחי, אך בדור המבול, יצר הרע גבר והאדם התאוה לבשר. רוב האנושות הושמד במבול והבשר הותר, רק כמענה ליצר הרע: "כי תאוה נפשך לאכול בשר". ביציאת מצרים, הסיפור חוזר על עצמו - תאוה לבשר, התרת הבשר תוך גערה שהדבר נוגד את רוח ה', והעונש, מוות המוני במחלה שהגיעה מאכילת הבשר.

צא ולמד מה ביקש האדם לעולל לכדור הארץ ויושביו, שלא גזר רק על משפחתו ולא רק בני עירו, לא רק על ארצו ולא רק על עמו. שלא גזר רק על בני האדם אלא על כלל בעלי-החיים, בארץ בשמיים ובמים. שלא גזר רק על בני דורו אלא על ילדיו, נכדיו וניניו וכלל החיים בארץ לדורי דורות.

אלא שלא זאת ביקש האדם, אך תאוותו גברה עליו עד כדי שעצם עינו ולא היה מוכן לשמוע ולהקשיב להשלכות מעשיו. ואתה, פקח את עיניו ואמור לו: "על מנת שגם בניך ובניך יזכו להנות מעושרו של עולם זה, עליך לשנות מהרגליך ולא לחסל את משאבי העולם בדור אחד".

נוהגין להטיף טפה מן הכוס באמירת דם נאש... עשר המכות דצ"ד עד"ש באח"ב. ביחד, ט"ו פעם.

דֵם נָאֵשׁ וְתִמְרוֹת עֶשֶׂן.

דָּבָר אַחֵר: בְּיַד תְּזַקֶּה - שְׂתִימִם, וּבִזְרַע נְטוּיָה - שְׂתִימִם, וּבְמֶרְא גָדֹל - שְׂתִימִם, וּבְאַתוֹת - שְׂתִימִם, וּבְמַפְתִּים - שְׂתִימִם. אֵלּוּ עֶשֶׂר מִכּוֹת שֶׁהֵבִיא הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַמְצָרִים בְּמִצְרַיִם, וְאֵלּוּ הֵן:

דָם

צְפַרְדֵּעַ

כְּנִים

עָרוֹב

דָּבָר

שָׁחִין

בָּרֵד

אֲרָבָה

חֹשֶׁךְ

מַכַּת בְּכוֹרוֹת

רַבִּי יְהוּדָה הָיָה נוֹתֵן בָּהֶם סְמָנִים: דָּצ"ד עַד"ש בָּאֵת"ב.

ואלו עשר המכות שהביא האדם על עצמו וסביבתו:

הערה למהדורת 2018: מאז כתיבת הקטע, כבר השתחררנו משתיים מהמכות. בבתי הספר כבר לא מבתרים צפרדעים וקרקסי בעלי החיים נאסרו בארץ. החלטנו לא לשנות, כדי שזכור שיש לנו את הכוח לשנות ויחד נבטל את רוע הגזרה גם של המכות שנותרו.

דָם – וישפוך האדם דם רב למען סיפוק תאוותיו, ונשחתה נפש האדם.

צְפַרְדֵּעַ – ומחנכי הדור השחיתו נפש התלמידים ובגיל צעיר לימדום כיצד לבתר צפרדעים חיות.

כְּנִים – והאדם גירד פדחתו, ישב וחשב ולא הבין מדוע הוא חולה, מדוע אנשים רעבים, מזג האוויר משתגע והאלימות משתוללת. ישב וחשב ולא הבין כי הביא זאת על עצמו. וימשיכו המכות לנחות על ראשו.

עָרוֹב – ויבואו הקרקסים הגדולים, אשר צלפו באריות במוטות ברזל, חנקו קופים ברצועות חנק, הרקידו דובים על רצפת פח לוחט והובילו ג'ירפות בכלובי סדום נמוכים. וימלטו הנמרים ומורא גדול נפל על כל תושבי העיר.

דָּבָר – ולאחר טבח האדם בתרנגולות ובפרות, התמלאה הארץ בפגרים ובחיות חולות. והאדם המשיך וטבח בחתולים והחולדות עלו ופשטו בכל הארץ. ובארץ פרצו מגיפות קשות: דבר, שפעת ספרדית, שפעת העופות, פרה משוגעת, אבולה, איידס וסארס וחללים רבים נפלו מקרב האדם.

שָׁחִין – וימרח האדם מיני תכשירים על ארנבים ועכברים. ויסבלו החיות מאד. ולא ידע האדם כי הוא אינו עכבר וימרח על עצמו את קרם העכברים ויאכל תרופות עכברים. ויסבול גם האדם מאד.

בָּרֵד – ותמלא הארץ פרות רבות לספק תאוות האדם. ויפלטו הפרות מתאן רב ותהפוך הארץ לחממה. והפך אקלימה לסדום ועמורה, כפרים נשטפו במבול, יכול רב הושמד בברד ובצורת קשה תקפה איזורים אחרים. וירעב האדם.

אֲרָבָה – ויגדלו האירים תפוחי אדמה רבים ותמלא ארצם תפוחי אדמה. והארץ השנייה תמלא חיטה, אחרת בסויה ואחרות בתירס או אורז. ויסגוד האדם למונוקולטורה. ויפשוט הארבה ומחלות הצמחים ותושמד כל תבואת הארץ ורעב כבד פשט בה.

חֹשֶׁךְ – והאדם הקים מפעלים מזהמים אשר מלאו את הארץ בעשן רב. ולא נותר מקום בארץ לגדל מזון לחיות הרבות שהאדם גידל וטבח. ויכרות האדם יערות עד לגדל תחתם פרות. ויהפכו היערות למדבריות, אבק רב עלה השמימה וחושך רב כיסה את הארץ.

מַכַּת בְּכוֹרוֹת – והתווכחו בני האדם איזו רעה גדולה יותר, ולאיזה מאבק הבכורה – עד שרפו ידיהם מתיקון עולם.

פְּמָה מַעֲלוֹת טוֹבוֹת לְמָקוֹם עֲלֵינוּ!

אילו רק העברנו את חוק צער בעלי-חיים בכנסת – לא דיינו

אילו רק ביטלנו את פיטום האווזים - לא דיינו

אילו רק הפסקנו ניסויים בבעלי חיים בבתי הספר – לא דיינו

אילו רק אסרנו על קרקסי חיות להגיע לארץ – לא דיינו

אילו רק הפכנו את הפרוות למוקצה מחמת מיאוס – לא דיינו

אילו רק הכנסנו מוצרים טבעוניים לכל סופר - דיינו

אילו רק הפסקנו את קרבות התנינים – לא דיינו

אילו רק מנענו ניסויים למטרות קוסמטיקה – לא דיינו

אילו רק הקמנו לובי נרחב של חברי כנסת למען בעלי-חיים – לא דיינו

אילו רק הפכנו מאות אלפים לטבעונים – לא דיינו

אילו רק הפסקנו גדיעת קרניים בלהביור וסימון בכוויות – לא דיינו

אילו רק היו מסעדות ויגן פרינדלי בכל פינה – לא דיינו

אילו רק משרד הבריאות היה מעודד מזון צמחי – לא דיינו

אילו רק אתגר 22+ היה מפיץ טבעונות בכל העולם - לא דיינו

אילו רק התחקירים היו נחשפים בטלויזיה - לא דיינו

אילו רק 30 אלף היו צועדים למען בעלי החיים - לא דיינו

ועל אף שהשגנו הישגים רבים, בכוחם של פעילים מסורים ונחושים שהקדישו ממיטב זמנם ומרצם לטובת בעלי-החיים, עוד רבה הדרך לפנינו ועד שלא נביא לשחרור אחרון בעלי-החיים משיעבוד – לא דיינו.

רַבֵּן גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר: כָּל שְׂלֵא אָמַר שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אֵלּוּ בַּפֶּסַח, לֹא יֵצֵא יָדָי חוֹבְתוֹ, וְאֵלּוּ הֵן:

פֶּסַח, מִצָּה, וּמְרוֹר.

ובזנגביל היו אומרים, כל שלא אמר שלושה דברים אלו בפסח, לא יצא ידי חובתו, ואלו הם:

צדק, חמלה, טבעונות

מִרְאָה בְּיַד עַל הַסֵּלֶק וַיִּזְהַר שְׂלֵא לְהִגְבִּיחַ אוֹתוֹ.

פֶּסַח

שני תבשילים – זכר לקרבנות שהוקרבו בבית המקדש. לפי הרמב"ם הקורבנות היו צורך אנושי ולא אל אין צורך בקורבנות. הרב קוק אומר שבבית המקדש השלישי, הקורבנות יהיו מהצומח.

זכר לקורבנות ניתן להשתמש בכל דבר שיזכיר לנו אותם. במשנה נכתב שיש לציין את קורבן הפסח ע"י "שני תבשילין". כדי לזכור את הקורבנות, אין צורך להוסיף על הכאב בקורבנות נוספים. אנו נלך, על פי התלמוד, בדרכו של רבי הונא ששם בצלחת "סילקא וארוזא" - סלק וארוז. את הסלק יש הנוהגים לצלות, כך שיפריש נוזל אדום המזכיר את דם הקורבנות. לציידו נוסיף אורז ובעדות שבהן לא נהוג לאכול אורז בפסח נחליפו בקינואה. ניתן גם להוסיף קמח מצה בלול בשמן זית, מנחה צמחית שהייתה נהוגה בבית המקדש.

מִרְאָה אֶת הַמִּצּוֹת לְמַסְבִּים

מִצָּה זוֹ שֵׁאוֹנוֹ אוֹכְלִים, עַל שׁוֹם מַה? עַל שׁוֹם שְׂלֵא הַסְּפִיק בְּצַקְּם שֶׁל אַבּוֹתֵינוּ לְהִתְמַיֵּן
אכילת המצות מזכירה לנו את לחם העוני שאכלו אבותינו במצרים, כשמהירו ולא היה בידם זמן להתפיח את הבצק. המצות של הדור הנוכחי הן המזון המהיר. למרות שהיום אף אחד לא רודף אחרינו, איננו מתפנים להכין לעצמנו אוכל טעים ומזין. באוכלנו את המצות, מסובין בנחת ליד שולחן הסדר, נזכור להשקיע עוד כמה דקות ולהנות מחירותנו באכילת מזון טעים ובריא מהצומח.

מִרְאָה אֶת הַמְרוֹר לְמַסְבִּים

מְרוֹר זֶה שֵׁאוֹנוֹ אוֹכְלִים, עַל שׁוֹם מַה?

"על שום שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים". זה ההסבר המוכר יותר המופיע בהגדה, אך יש סיבה נוספת לאכילת המרור. בתורה, המרור נזכר פעמיים בתור מאכל שבני ישראל אכלו בצאתם ממצרים: "על מצות ומרורים יאכלוהו".

המשנה מפרטת חמישה צמחים שמשמשים כמרור: "ואלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח--בחזרת, ובעולשין, ובתמכה, ובחרחבינה, ובמרור". החזרת המופיעה במשנה היא החסה, כשבעבר הייתה הכוונה לחסת הבר, חסת המצפן. העולש, החרחבינה והמרור הם גם כן שלושה צמחי בר הגדלים בכל חלקי הארץ, כולל באיזורים מדבריים. לא ידוע לאיזה צמח הכוונה ב"תמכה". יש המייחסים אותו לחריין, המוכר כיום כחזרת, אך ככל הנראה זו השלכה של מסורת מאוחרת יותר שהתפתחה באירופה כתוספת לחסה.

החסה, העולש, החרחבינה והמרור הם כולם עשבים ירוקים הזמינים בעונת האביב וטובים למאכל אדם. הם מזינים ועשירים בין השאר בוויטמין סי, ברזל, סידן ומגנזיום. פרט לעלים, גם לשורשים שימושים שונים כמו הכנת תחליף קפה משורש העולש (ציקוריה), שורשים קלויים ואף הכנת דברי מתיקה משורש החרחבינה. בשנת השמיטה היו צמחים אלה מקור חשוב למזון "עולשין חשובות הן לטמא טומאת אוכלין בשביעית". בארצות שונות ייחסו סגולות רפואיות רבות לצמחים אלה. אין פלא שגם אבותינו שיצאו ממצרים ראו בעשבי מאכל אלה מקור מזון חיוני ותוספת נאה למצות.

חסת המצפן מתאפיינת בתכונה מעניינת שנתנה לה את שמה. זוגות העלים הסדורים לאורכה מסתדרים כשהם מצביעים לכיוונים צפון-דרום. כך פני העלים מופנים לשמש בשעות הבוקר והערב וצידם הצר פונה לשמש בשעות הצהריים החמות, כדי למנוע התאיידות מיותרת. יוצא שעלי החסה הראו לבני ישראל את הכיוון ממצרים הדרומית, צפונה לעבר ישראל.

(שרים)

בצאת ישראל ממצרים, בית יעקב מעם לעז,

היתה יהודה לקדשו, ישראל ממשלותיו.

הים ראה וינס,

הירדן יסב לאחור.

ההרים רקדו כאילים,

גבעות - כבגי צאן.

מה לך הים כי תנוס,

הירדן - תסב לאחור,

ההרים - תרקדו כאילים,

גבעות - כבגי צאן.

מלפני אדון חולי ארץ, מלפני אלוה יעקב.

ההפכי הצור אגם מים, חלמיש - למעינו מים.

כוס שניה: ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן.

שתינו את הכוס בהסבת שמאל.

רחצה / רסן

נוטלים את הידים (מי שרוצה) ומברכים:

יהי רצון שנרחץ כולנו בניקיון כפיים, כלפי כל בעלי החיים.

מוציא, מצה

יקח המצות בסדר שהניחו. הפרוסה בין שתי השלמות, ויאחז שלשתן ביזו ויברך "המוציא" בכוונה על העליונה ו"על אכילת מצה" בכונה על הפרוסה. אחר כך יבצע כזית מן העליונה השלמה וכזית שני מן הפרוסה ויטבלם במלח, ויאכל בהסבה שני הזיתים

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם המוציא לחם מן הארץ.

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת מצה.

מָרוֹר

פל אחד מהמסבים לוקח פזית מרור ומטבלו בחרוסת, חוזר ומנער החרוסת, מברך ואוכל בלי הסבה.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת מָרוֹר.

חרוסת – תערובת של תפוחים, תמרים או סילאן (דבש תמרים) עם מיני אגוזים ושקדים, מתובלים במעט יין או מיץ ענבים אדום. החרוסת משמשת זכר לטיט שבו העבירו המצרים את אבותינו. היין האדום הוא זכר לדם ילדי ישראל ששפך פרעה. נזכור גם את הדם הנשפך היום, דמם של העגלים הזכרים הנשחטים בגיל צעיר מפני שאינם יכולים לתת חלב ודמם של האפרוחים הזכרים בני יומם, שאינם יכולים להטיל ביצים.

פּוֹרֵךְ

פל אחד מהמסבים לוקח פזית מן המצה השלישית עם פזית מרור וכורכם יחד, אוכלים בהסבה ובלי ברכה. לפני אכלו אומר.

זָכַר לְמִקְדָּשׁ כְּהִלָּל. כֵּן עָשָׂה הַלֵּל בְּזִמְן שִׁבִּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קָיָים: הָיָה פּוֹרֵךְ מִצָּה וּמָרוֹר וְאוֹכֵל בְּיַחַד, לְקָיָים מָה שֶׁנֶּאֱמַר: עַל מִצְוֹת וּמְרִירִים יֵאָכְלֶהוּ.

שִׁלְחַן עוֹרֵךְ

אוכלים ושותים הסעודה הערוכה ונוהגים לאכול תחלה תפוחי אדמה מבושלים.

נא להניח את ההגדות בצד. בגמר הארוחה, נמשיך בקריאה.

צפון

אחר גמר הסעדה לוקח כל אחד מהמסבים מהמצה שהיתה צפונה לאפיקומן ואוכל ממנה כזית בהסבה. וצריך לאכלה קדם חצות הלילה.

(ממשיכים לקרוא בהגדה, תוך כדי חלוקת הקינוח)

ברך

מוזגין פוס שלישי

שיר המעלות

בשוב יי את שיבת ציון היינו פחלמים.
אז ימלא שחוק פיננו ולשונונו רנה.
אז יאמרו בגוים: הגדיל יי לעשות עם אלה.
הגדיל יי לעשות עמנו, היינו שמחים.
שובה יי את שבינו פאפיקים בנגב.
הזרעים בדמעה, ברנה יקצרו.
הלוח ובלך ובכה נשא משך הזרע,
בא יבא ברנה נשא אלמתיו.

הנני מוכן ומזומן לקיים מצוות פוס שלישי שהוא פנגד בשורת הישועה, שאמר הקדוש ברוך הוא לישראל ונאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים.

כוס שלישית: **ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן.**

שותיו בהסבת שמאל.

(פותחים דלת לאלהיו ומוזגים לו כוס, סמל להכנסת אורחים)

כאן נהוג לקרוא את הקטע "שפוך חמתך", קטע מתהלים, המבקש מהאל לנקום באותם גויים שטבחו בעם ישראל. הקטע התוסף להגדה בתקופת עלילות הדם ובא לבקש מאלהיו הנביא, הגנה מפני האנטישמיות.

נבקש כאן הגנה על אלה שזקוקים לכך בימינו.

שפוך אהבתך אל בעלי החיים אשר לא פגעוך. השקה את הצמאים והאכל את הרעבים. אמץ את הנטושים וטפל בחולים. ראה בבעלי החיים ידידיך ולא מזונך. שפוך אהבתך גם לבני האדם וקרובם באהבה לחיי חמלה וטבעונית.

הלל

הנני מוכן ומזומן לקיים מצוות פוס רביעי שהוא פנגד בשורת הישועה, שאמר הקדוש ברוך הוא לישראל ונלקחתי אתכם לי לעם ויהייתי לכם לאלהים.

כוס רביעית: **ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן.**

ושותה בהסיבת שמאל

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, על הגפן ועל פרי הגפן, על תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שרצית והנחלת לאבותינו לאכל מפריה ולשבוע מטובה רחם נא ד' אלקינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך ועל מזבחתך ועל היכלך ובנה ירושלים עיר הקדש במהרה בימינו והעלנו לתוכה ושמחנו בבנינה ונאכל מפריה ונשבוע מטובה ונברכה עליה בקדשה ובטהרה (בשבת: ורצה והחליצנו ביום השבת הזה) ושמחנו ביום חג המצות הזה, כי אתה ד' טוב ומטיב לכל ונודה לך על הארץ ועל פרי הגפן. ברוך אתה ד' על הארץ ועל פרי הגפן. (על יין ומיץ ענבים מתוצרת הארץ מסיים: כי אתה ד' טוב ומטיב לכל ונודה לך על הארץ ועל פרי גפנה. ברוך אתה ד' על הארץ ועל פרי גפנה.

נרצה

חסל סדור פסח כהלכתו,
ככל משפטו וחקתו.
כאשר זכינו לסדר אותו
כן נזכה לעשותו.

זך שוכן מעונה,
קומם קהל עדת מי מנה.
בקרוב נהל נטעי כנה
פדוים לציון ברנה.

לשנה הבאה בירושלים הבנויה.

להתראות שוב,

בשנה הבאה

בירושלים, בזנגביל

שעשועון אחד מי יודע

נסו למצוא את התשובות שלכם למספרים השונים. ראו עד איזה מספר תצליחו להגיע בלי להתבלבל או לשכוח את התשובות הקודמות. אפשר לשחק במשותף ולחפש תשובות מקוריות או כמשחק תחרותי, כשכל אחד שר משפט בתורו. מי שנפל בתורו לשיר "*** אני יודע" צריך למצוא תשובה מתאימה וכמובן שהאחרים צריכים להקשיב ולזכור אותה לשלבים הבאים.

אם נתקעתם, הנה כמה רעיונות:

1 - כל אחד יכול לשנות שיהיה טוב יותר בכדור הארץ.

2 - שתיים באוקטובר, יום ההזדהות עם בעלי-חיים במשקים.

3 - אומגה 3

4 - ארבעת אלפים בעלי-חיים כל טבעוני מציל, ארבעה טבעונים בכנסת

5 - 5% טבעונים

6 - 6 צדדים לקוביה, אתגר הקוביה

7 - שבועת המינים שנתברכה בהם ארצנו

9 - שש מדליות זהב אולימפיות לקרל לואיס הטבעוני

10 - עשרה דורות ראשונים של צמחונים

12 - בי שתיים עשרה

22 - אתגר +22

סד גִּדְיָא, סד גִּדְיָא דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרִּי זְוִי, סד גִּדְיָא, סד גִּדְיָא.

וְאַתָּא שׁוֹנְרָא וְאַקְלָה לְגִדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרִּי זְוִי, סד גִּדְיָא, סד גִּדְיָא.

וְאַתָּא כְּלָפָא וְנִשְׂוֹף לְשׁוֹנְרָא, דְּאַקְלָה לְגִדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרִּי זְוִי, סד גִּדְיָא, סד גִּדְיָא.

וְאַתָּא חוּטְרָא וְהֶפְהָ לְכְּלָפָא, דְּנִשְׂוֹף לְשׁוֹנְרָא, דְּאַקְלָה לְגִדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרִּי זְוִי, סד גִּדְיָא, סד גִּדְיָא.

וְאַתָּא נוּרָא וְשֶׁרְף לְחוּטְרָא, דְּהֶפְהָ לְכְּלָפָא, דְּנִשְׂוֹף לְשׁוֹנְרָא, דְּאַקְלָה לְגִדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרִּי זְוִי, סד גִּדְיָא, סד גִּדְיָא.

וְאַתָּא מְיָא וְכֶבֶה לְנוּרָא, דְּשֶׁרְף לְחוּטְרָא, דְּהֶפְהָ לְכְּלָפָא, דְּנִשְׂוֹף לְשׁוֹנְרָא, דְּאַקְלָה לְגִדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרִּי זְוִי, סד גִּדְיָא, סד גִּדְיָא.

וְאַתָּא תוּרָא וְשִׁמְתָה לְמְיָא, דְּכֶבֶה לְנוּרָא, דְּשֶׁרְף לְחוּטְרָא, דְּהֶפְהָ לְכְּלָפָא, דְּנִשְׂוֹף לְשׁוֹנְרָא, דְּאַקְלָה לְגִדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרִּי זְוִי, סד גִּדְיָא, סד גִּדְיָא.

וְאַתָּא שׁוּחַט וְשׁוּחַט לְתוּרָא, דְּשִׁמְתָה לְמְיָא, דְּכֶבֶה לְנוּרָא, דְּשֶׁרְף לְחוּטְרָא, דְּהֶפְהָ לְכְּלָפָא, דְּנִשְׂוֹף לְשׁוֹנְרָא, דְּאַקְלָה לְגִדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרִּי זְוִי, סד גִּדְיָא, סד גִּדְיָא.

וְאַתָּא מְלָאָה הַמְּנֹת וְשׁוּחַט לְשׁוּחַט, דְּשִׁחַט לְתוּרָא, דְּשִׁמְתָה לְמְיָא, דְּכֶבֶה לְנוּרָא, דְּשֶׁרְף לְחוּטְרָא, דְּהֶפְהָ לְכְּלָפָא, דְּנִשְׂוֹף לְשׁוֹנְרָא, דְּאַקְלָה לְגִדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרִּי זְוִי, סד גִּדְיָא, סד גִּדְיָא.

וְאַתָּא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְשׁוּחַט לְמְלָאָה הַמְּנֹת, דְּשִׁחַט לְשׁוּחַט, דְּשִׁחַט לְתוּרָא, דְּשִׁמְתָה לְמְיָא, דְּכֶבֶה לְנוּרָא, דְּשֶׁרְף לְחוּטְרָא, דְּהֶפְהָ לְכְּלָפָא, דְּנִשְׂוֹף לְשׁוֹנְרָא, דְּאַקְלָה לְגִדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרִּי זְוִי, סד גִּדְיָא, סד גִּדְיָא.

האדם

כורת מיליוני דונם של יערות
והורג מיליוני חיות בר שגרו שם.
במקומן הוא מגדל חיות אחרות – פרות ותרנגולות,
רק כדי להרוג גם מיליארדים מהן ולאכול את גופותיהן.
מיליוני אנשים מתים ממחלות קשות הנגרמות מאכילת אותן חיות.
מיליוני חיות נרצחות במעבדות בנסיונות כושלים לרפא מחלות אלו.
אלפי אנשים מתים כתוצאה ממסקנות מוטעות של הניסויים בבעלי-חיים.
במקום אחר מתים מרעב מיליוני אנשים שמזונם ניתן לפיטום בעלי-חיים.
מדינות יוצאות למלחמות והורגות אלפי בני אדם, כדי להשיג קרקעות ומים לגידול מזון.
קרקעות הופכות למדבר ומקורות מים מורעלים בשל זיהומם מגידול אינטנסיבי של בעלי-חיים.
מגפות חדשות מתפתחות בקרב ריכוזי בעלי-החיים ומאיימות לחסל אחוזים ניכרים מהאנושות.
אנטיביוטיקה שיכלה לרפא חלק גדול מהמחלות, משמשת כמאיץ גדילה לבעלי-חיים
בינתיים החיידקים נעשים עמידים וצוחקים על האנטיביוטיקה והאדם
יש גם אנשים המתים מצחוק עצוב, על האבסורד שבאדם
ההורג כה בקלות, אך קורא לעצמו ...

אנושי.

זנגביל – מרכז קהילתי לצמחונות, מיסודו של האיגוד היהודי הבינלאומי לצמחונות (ע"ר)

Ginger זנגביל

veginger@gmail.com
<http://www.ginger.org.il>

בלפור 8, ירושלים